

principiis quæ tantus magister in pietate tradebat, non recedit.

Qæritur quid sentendum sit de professione et spectaculis histrionum?

R. Circa histriones eorumque spectacula hec habet sanctus Thomas, 2, 2, q. 168, ad 3: "Ad omnia autem quæ sunt utilia conservationi humanæ, deputari possunt aliqua officia licita; et ideo etiam officium histrionum, quod oritur ad solatium exhibendum hominibus, non est secundum se illicitum; nec sunt in statu peccati, dummodo moderate ludo utuntur, id est, non utendo aliquibus illicitis verbis vel factis ad ludum, et non adhibendo ludum negotiis et temporibus indebitis.... Unde illi qui moderate es subveniunt, non peccant; sed juste faciunt, mercedem ministerii eorum eis tribuendo. Si qui autem superflue sunt in tales consumant, vel etiam sustentent illos histriones qui illicitis ludis utuntur, peccant quasi eos in peccato soventes."

Alii theologi huic sententiae sancti Thomæ generaliter subscribunt: si autem professio histrionum per se non sit illicita, a fortiori vel nullum, vel saltem mortale non est peccatum ludos histrionum per se non turpes nec proximo nocentes ex curiositate aspicere, nec similiter spectaculis non nullorum brutorum, v. g. equorum, adesse. Attamen cavadum ne aliquod præbeatur scandalum, quod fieret communiter, si religiosus, monialis vel clericus sacerularis talibus ludis adessent, præsertim coram laicis, aut si quid minus honestum fieret, vel ludentes periculum vitæ incurrent.

D. D. Bouvier, episc. coenom., *Dissertatio in sextum præceptum: sexta edit. 1831.*

CANONES PÆNITENTIALES,

QUORUM COGNITIO PAROCHIS CONFESORIBUSQUE NECESSARIA EST, DEPOSITI PRO RATIONE ORDINEQUE DECALOGI.

Patres docuerunt quam necessaria admodum sint sacerdotibus, qui in audiendis pœnitentium confessionibus versantur, canonum pœnitentialium scientia; etenim si omnia, qua-

ad pœnitendi modum pertinent, non prudentia solum, ac pietate, sed justitia etiam metienda sunt; certe norma hæc e canonibus pœnitentialibus sumatur oportet. Sunt namque ii quasi regulæ quædam, quibus cum ad culpas commisæ gravitatem recte dignoscendam, tum ad imponendam pro illius ratione veram pœnitentiam sacerdotes confessari ita diriguntur, ut ubi singula, et que ad peccati magnitudinem, et quæ ad pœnitentis statum, conditionem, ætatem, intimumque cordis contriti dolorem pertinet accurate perpendit; tum demum pœnitentiam judicio ac prudenter sua moderentur. Atque hec quidem, omnisque alia, quæ multiplex est hujus necessaria cognitionis ratio a patribus explicata, facit ut quemadmodum loco suo supra dictum est, canones pœnitenciales pro Decalogi ratione depositi in ultimam hujus libri partem referantur, unde aliqua eorum notitia ab ipsis confessariis sacerdotibus sumi possit.

PRÆCEPTUM I.

BONUM DEUM TUM ADORABIS, ET ILLI SOLI SERVIES.

CANONES PÆNITENTIALE.

Si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Qui a fide catholica desciscens, intimo summoq[ue] prævaricationis suæ dolore affectus ad ecclesiam redierit; pœnitentiam aget annis decem; quo temporis spatio decursu, ei communio præstari debet.

Qui dæmoni immolaverit; in pœnitentia erit annis item decem.

Qui more gentilium elementa coluerit; qui vel segetibus faciendis, vel ædibus extruendis, vel arboribus conserndis, vel nuptiis contrahendis inanem signorum fallaciam observaverit; pœnitentiam aget annos duos feriis legitimis.

Qui ritu paganorum observaverit calendas Januarii; in pœnitentia erit annos item duos per legitimas ferias.

Qui festa gentilium celebrarit; pœnitentiam aget itidem annos duos legitimis ferias.

Qui feriam quintam in honorem Jovis honoraverit; pœnitens pane et aqua victitabit dies quadraginta.

Qui conviviis gentilium et escis immolatiis usus erit, publicam pœnitentiam aget.

Qui comedenter idolo litho, pœnitens victitavit pane et aqua dies triginta.

Qui cum judæo cibum sumpserit, pœnitens erit dies decem, pane et aqua vicitans.

Qui auguris et divinationibus servierit, quive incantationes diabolicas fecerit; pœnitens erit annos septem.

Mulier incantatrix pœnitentian aget annum, vel ut alio canone cavetur, annos septem.

Qui herbas medicinales cum incantationibus collegerit, pœnitentiam aget dies viginti.

Qui magos consuluerit, quive domum suam induxerit aliquid arte magica exquirendi causa; in pœnitentia erit annos quinque.

Qui ædes magicis cantionibus lustrat, aliudve tale admittit, et qui ei consentit, quive consulti; in penitentia erit annos quinque.

Qui tempestatum immissor erit; pœnitentiam aget annos septem, tres in pane et aqua.

Qui vero crediderit, particepsve fuerit; annum unum per legitimas ferias.

Si quis ad fascinum præcantaverit; pœnitentian aget quadragesimas tres in pane et aqua:

Si quis ligaturas aut fascinationes fecerit; pœnitens erit annos duos per legitimas ferias.

Si quis sortilegus erit; pœnitentiam aget dies quadraginta.

Si quis in condicibus aut in tabulis sorte ducta res futuras requisierit; pœnitens erit dies quadraginta.

Respiciens surta in astrolabio, annis duobus.

Si quis aliquid comedenter, aut hiberit, aut super se portabit evertendum judicium Dei; pœnitentiam aget ut magus.

Si quis clericus, vel monachus, postquam Deo voverit ad sæculum redierit; pœnitentiam aget annos decem, quorum tres in pane et aqua.

PRÆCEPTUM II.

NON ASSUMES NOMEN DEI TUI IN VANUM.

CANONES PŒNITENTIAE.

Si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Quicumque sciens pejeraverit; quadraginta dies in pane et aqua, et septem sequentes annos pœniteat, et nunquam

sit sine pœnitentia, et nunquam in testimonium recipiatur; et post hæc communionem percipiat.

Si quis sciens pejerat in manu episcopi, vel presbytery vel diaconi, vel in cruce consecrata altarive; pœnitentiam aget annos tres; in cruce non consecrata, annum unum.

Qui perjurium in ecclesia fecerit; pœnitentiam aget annos decem.

Qui sciens pejerat domini impulsu; pœnitens erit quadragesimas tres, et ferias legitimas; dominus autem, quia præcipit, quadraginta dies in pane et aqua, et septem sequentes annos.

Si quis sciens pejeraverit, aliosque in perjurium induxit; pœnitens erit dies quadraginta in pane et aqua; et septem sequentes annos, et tot perjuria jejunabit, quot homines in perjurium induxerit.

Si quis suspicatus se ad perjurium induci, ex consensu jurat pœnitentiam agat dies quadraginta; et septem annos sequentes, et nunquam sine gravi pœnitentia erit.

Si quis per cupiditatem perjurium fecerit; quadragesimam in pane et aqua jejunet; et quamdiu vivit omnes sextas ferias, item.

Si quis per cupiditatem pejeraverit; omnes res suas vendet, et pauperibus distribuet: et monasterium ingressus, iugis se pœnitentia subdet.

Si quis coactus; necessitateque aliqua impulsus perjurium commiserit, in pœnitentia erit quadragesimis tribus, item.

Si quis coactus pejeraverit; pœnitens quadraginta diebus pane et aqua vicitet, ac præterea omnibus sextis feriis.

Si quis seductus ignorans, et postea cognoscit; pœnitentiam aget annum unum, vel quadragesimas tres, vel dies quadraginta.

Qui compellit alium ut falsum juret; quadraginta dies in pane et aqua, et septem annos in pœnitentia erit.

Si quis jusjurandum, quo se regi et domino suo abstrinxerit, violaverit; in monasterio pœnitentiam aget omnibus diebus vita sua.

Si quis se jurejurando obstrinxerit ut, cum aliquo litiget, nec pacem cum eo reconciliet; pœnitentiam aget dies quadraginta in pane et aqua, per annum à sacra communione segregatus: ad charitatem vero celeriter redeat.

Si quis per capillum Dei aut per caput ejus juraverit;

si semel nesciens fecerit, pœnitens aqua et pane septem dies victiter; si secundo ac tertio monitus idem fecerit, dies quindecim.

Si per cœlum aut per aliam aliquam creaturam; dies item quindecim.

Si quis blasphemat, tamdiu pœnitens erit quamdiu impenitens permansit.

Si quis Deum, vel beatam Mariam Virginem, vel aliquem sanctum publice blasphemaverit; pro foribus ecclesie diebus dominicis septem, in manifesto, dum missarum solemnia aguntur, stet: ultimoque ex illis die, sine pallio et calceamentis ligatus corrigia circa collum, septemque precedentibus feris sextis in pane et aqua jejunet, ecclesiam nullo modo tunc ingressurus; singulis item septem illis diebus dominicis, tres, aut duos, aut unum pauperem passat, si potest; alioquin alia pœnitentia afficiatur: recusans, ecclesiæ ingressu interdicatur: in obitu ecclesiastica sepultura caret. Dives a magistratu mulctetur pena solidorum quadraginta, alioqui triginta seu viginti.

De hoc detestabili peccato extat sanctio Leonis decimi pontificis in concilio Lateranensi, sessione nona.

PRÆCEPTUM III.

SABBATA SANCTIFICES.

CANONES PŒNITENTIE.

Si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Qui opus aliquod servile die dominico, festove fecerit; pœnitentiam aget tres dies in pane et aqua.

Qui die dominico opus terrenum fecerit, qui navigari, aut equitarit: dies septem pœnitentiam aget.

Si quis per contemptum in dominica jejunaverit; pœnitens erit hebdomadam unam; si iterum, dies viginti; si præterea tertium, dies quadraginta.

Si quis ante ecclesiæ, vel die festo, saltationes (quas ballationes vocant) fecerit; emendationem pollicitus, pœnitentiam aget annis tribus. In græco codice: clericus deponitur, laicus excommunicetur.

Si quis pransus missæ interfuerit; pœnitens erit dies tres in pane et aqua.

Si quis sacram communionem sumpserit post aliquam vel minimam degustationem; pœnitentiam aget dies decem in pane et aqua.

Si quis in ecclesia confabuletur, cum divina fiunt; pœnitens erit dies decem in pane et aqua.

Si quis festa Paschæ, Pentecostes, Natalis Domini (nisi infirmitate impediente) alio loco celebrarit, quam ubi domicilium habet; pœnitens erit dies item decem in pane et aqua.

Si quis jejunia a sancta ecclesia indicta violarit; pœnitentiam aget dies viginti in pane et aqua.

Quadragesima, carne sine inevitabili necessitate vescens, in Pascha non communicet, ac præterea carne abstineat.

Qui in quadragesima jejunium violaverit; pro uno die pœnitentiam aget dies septem.

Si quis jejunium quatuor temporum non custodierit; pœnitens erit dies quadraginta in pane et aqua.

Qui neglexerit in quator his solemnitatibus, die Cœnæ Domini, in Pascha, Pentecoste, et in Natali Domini, sacram communionem sumere; aget pœnitentiam in pane et aqua dies viginti.

PRÆCEPTUM IV.

HABEAS IN HONORE PARENTES.

CANONES PŒNITENTIE.

Si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Qui parentibus maledixerit; quadraginta dies pœnitens sit in pane et aqua.

Qui parentes injuria afficerit; tres annos.

Qui percusserit; annos septem.

Qui expulerit; tamdiu pœnitens, quamdiu in impietate permanserit.

Si quis contra episcopum, pastorem et patrem suum insurrexit; uno in loco, monasterio pœnitentiam aget omnibus diebus vitæ sue. Addit Gratianus, ut in primis omnia bona ejus proscriptione publicentur, deinde in uno monasterio etc.

Eadem pœnitentia afficiatur qui contra presbyterum. Si quis contra episcopum, pastorem et patrem suum conspiraverit; gradu suo amovebitur. Itidem si insidias tetenderit.

Si quis in eo conspiraverit, ut episcopi doctrinam, vel præcepta irrideat, vel subsanet; aget in pane et aqua pœnitentiam dies quadraginta.

Quia pœnitentia etiam afficietur, si quis ita conspiraverit, ut ejus ministrorum præcepta contemnat.

Si quis item presbyteri, parochie sui præcepta irriderit; pœnitens item erit dies quadraginta in pane et aqua.

PRÆCEPTUM V.

NON OCCIDES.

CANONES PŒNITENTIAE.

Si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Qui presbyterum occiderit; pœnitentiam aget annos duodecim item.

Si quis sacerdotem voluntarie occiderit; carne et vino abstineat cunctis diebus vite sue, quotidie, exceptis festis, dominicisque diebus, jejunet, non equitet, non arma ferat, non ecclesiam ingrediatur quinque annis; sed pro ejus soribus stet.

Post quinque annos ecclesiam ingrediatur licet; nondum vero communicet; sed inter audientes sit. Decimi anni cursu confecto, communicet et equitet licet.

Qui vel ipse; vel de jis consilio, aliquem ecclesiastici ordinis hominem, aut psalmistam, aut hostiarum, aut lectorum, aut exorcistam, aut acolythum, aut subdiaconum, aut diaconum, aut presbyterum per singulos ordines singulariter pœnitentiam agat: pro psalmista carinam nempe unam, quadraginta dies in pane et aqua; pro hostario, itidem; pro lectori, itidem; pro exorcista, similiter; pro acolyto, similiter; pro subdiacono, similiter; pro diacono, similiter. Quapropter omnis qui interficerit voluntarie presbyterum, ita pœnitere debet ut octo homicidia commissa, et numquam debet esse sine pœnitentia.

Si quis presbyter presbyterum occiderit; pœnitentiam aget annos viginti octo.

Si quis presbyterum armis contra se irruentem occiderit; pœnitens erit annos decem.

Si quis patrem, aut matrem, fratrem, aut sororem occiderit; toto vitæ sue tempore non suscipiat corpus Domini, nisi in obitu, abstineat a carne et vino, dum vixerit, jejune secunda, et quarta, et sexta feria item.

Si quis parricidium fecerit, id est, patrem, aut matrem, fratrem, sororem, patrum amitam, aut materteram occiderit; si casu, neque per iram fecerit, ut homicidii sponte commissi pœnitentiam aget; si sponte, et iratus, pro soribus ecclesiæ per annum stabit Deum orans. Anno peracto, in angulo ecclesiæ per annum item stabit. Quibus peractis, si pœnitentia fructus in eo conspicietur, sacræ communioonis particeps fiet, carne abstinebit tota: quotidie jejunabit præter dies festos: a vino, cerevisia, mellita abstinebit dies hebdomadae tres. Pedibus, quo cumque ierit, iter faciet: arms nunquam utetur, nisi contra paganos: uxorem, si non habet, nunquam ducet, item.

Qui voluntarie genitorem suum, aut genitricem occiderit; extra patriam septem annis exul fiat; tunc demum usque ad mortem cum fletu et gemitu pœniteat. Si autem nolenti accidit, decem annis pœniteat judicio sacerdotis.

Qui voluntarie filium suum, vel filiam suam, vel germanum, aut germanam suam occiderit; quinque annis extra metas ipsius terræ exul fiat: deinceps viginti annis pœniteat. Qui vero voluntarie avum suum, vel aviam suam, vel neptem suam, vel patruum, aut avunculum, seu amitam, sive materteram, aut filium, vel filiam germani sui, aut germanæ, seu consobrinum suum, sive consobrinam suam occiderit, id est, a tertia usque ad septimam: si vero tertia fuerit, duodecim annis inermis pœniteat; si quarta, undecim annis pœniteat; si quinta, decem; si sexta, novem; si septima, octo annis pœniteat. Si autem nolens, arbitrio sacerdotis pœniteat. Qui voluntarie patrem suum, aut matrem, vel filium, aut filiam de sacro lavacro, seu fratrem, sive sororem in Christo, aut dominum suum, vel dominam, seu uxorem suam occiderit: quinque annis extra metas ipsius terræ exul fiat: tunc demum quindecim annis inermis pœniteat. Si vero nolens, septem annis pœniteat. Qui virum suum voluntarie occiderit, aut novercam, seu privignum, sive privignam, vel sacerdotum suum aut sacerdotum suam, seu generum suum, sive nurum; decem annis pœniteat. Si vero nolens, quinque annis pœniteat.

Si quis filium non sponte occiderit; ut homicidii sponte commissi pœnitentia afficietur.

Quæ mulier filios suos neccarit; peracta septennali pœnitentia in monasterium detrusa monasticam vitam perpetuo regulariter aget.

Si quæ mulier post partum filium, filiamve sponte interficerit; pœnitentiam aget annos duodecim, et nunquam erit sine pœnitentia.

Paupercula, si ob difficultatem nutriendi id commiserit, annos septem.

Si quæ mulier sponte abortum fecerit: pœnitentiam aget tres annos; si nolens, quadragesimas tres, item.

Mulier partum suum perdens voluntarie ante quadragesima dies pœnitens erit annum; si vero post quadragesima dies, annos tres; si vero postquam editus est in lucem, tamquam homicida.

Quæ sceleris occultandi causa filium neccarit; pœnitentiam aget annos decem.

Qui nolens filium oppresserit, si post baptismum, pœnitentiam aget dies quadragesima in pane et aqua, oleribus, ac leguminibus; abstinebit ab uxore dies totidem. Deinde pœnitens erit tres annos per legitimas ferias; tres præterea quadragesimas in anno observabit. Si ante baptismum, quadragesima dies ut supra, et quinquennii præterea pœnitentiam explebit.

Cujus parvulus sine baptismo per negligentiam moritur, tres annos pœniteat, unum in pane et aqua. Infans infirmus et paganus si commendetur presbytero, si moritur absque baptismo, deponatur; et si per negligentiam parentum fuit, annum unum pœniteat.

Cujus filius sine confirmationis sacramento moritur, parentes, quorum negligentia id factum est, pœnitentiam agent annos tres.

Si quis explendæ causa libidinis, vel odii meditatione, ut non ex eo soboles nascatur, homini aut mulieri aliquid seccarit, vel ad potandum dederit, ut non possit generare, aut concipere; homicida teneatur.

Occidisti uxorem tuam, legitimo matrimonio sociatam, sine causa mortis, non tibi resistentem, non insidiantem quoquo modo vita tuæ; non invenisti eam cum alio viro nefariorum rem facientem; sed incitatus a diabolo, impio inflammatu surore, latrociniu more, atrocior et crudelior omni bellua, eam gladio tuo interemisti. Et nunc post

mortem ejus addis iniquitatem, filiorum tuorum improbe prædo; qui matri non pepercisti, et filios tuos ideo orphanos fecisti, ut superinduces mortis causam post mortem. Et per unum homicidam et reprobum testem incusare vis mortuam, hoc nec Evangelium, nec ulla divina humanaque lex concedit, ut unus testimonio etiam idoneo aliquis condemnetur, vel justificetur.

Quanta magis per istum tam flagitosum et scelestum, nec illa viva debuit condemnari, nec tu poteris post ejus mortem excusari. Prius causa criminis subtiliter erat investiganda, et tunc si rea fuisset inventa, secundum legis tramitem debuit excipere ultiōnis vindictam. Nam et si verum (quod absit) fuisset, sicut ille adulter mentitus est; post septem annos pœnitentia peracta dimittere eam per approbatam causam poteras, si voluisses; occidere eam nullatenus debuisti. Duo concilia proponimus tibi: accepta tecum deliberatione duorum, elige magis quod placeat, et miserere animæ tuæ; et tu hic in isto angusto tempore positus, ne sis tu ipse tuimet homicida, et in æternum perreas. Relinque hoc malignum sæculum, quod te traxit ad tam immanissimum peccati facinus multorum fratrum precibus adjutus, observa cuncta simplici animo quæ tibi ab abbe fuerint imperata, si forte ignoscat infinita Dei bonitas peccatis tuis. Istud consilium, ut certissime scias, levius ac salubrius esse, ut sub alterius custodia lugeas deflenda peccata. Secundum autem consilium tale est. Arma depone, et cuncta sæcularia negotia dimitte. Carnem et sagimen omnibus diebus vitæ tuæ non comedas, excepto uno die resurrectionis Domini, et uno die Natalis Domini. Cæteris temporibus in pane et aqua, et interdum leguminibus et oleribus pœnteas. In jejuniis, et vigiliis, et orationibus, et in eleemosynis persevera omni tempore. Vinum, et medonem, et mellitam, et cervisia nunquam bibas, nisi in illis prædictis tribus diebus. Uxorem ne ducas, concubinam non habeas, adulterium non facias, absque conjugio in perpetuo permaneas. Nunquam te in balneo laves, equum non ascendas, causam tuam et alterius in conventu fidelium non agas. In conviviis lætantium nunquam sedeas; in ecclesia segregatus ab aliis christianis post ostium humiliiter stes, ingredientium et agredientium orationibus te supliciter commendes, communione sacri corporis et sanguinis Domini cunctis diebus vitæ tuæ indignum te existimes, in ultimo termino vitæ pro viatico

(si observaveris consilium) ut acceperas, tibi concedimus. Sunt et alia multa duriora, quæ tibi juxta pondus tanti facinoris essent adjicienda; sed si hec omnia, quæ supra misericorditer dicta sunt, perfecto corde, Deo auxiliante, perfeceris, et custodieris; confidimus de immensa clementia Dei remissionem tuorum peccatorum te habiturum: et secundum boni justique pastoris imperium resolvat te sancta ecclesia ab hoc vinculo peccati in terris, ut per ipsius gratiam, qui eam sue sanguine redemerat, sis solutus in celis. Sin autem aliter feceris, et sanctæ matris ecclesiæ salubre consilium despixeris, ipse tibi sis iudex, et in laqueo diaboli, quo irretitus teneris, maneas, sanguisque tuus sit super caput tuum, et sub indisolubili anathemate permaneas, donec Deo et sanctæ ecclesiæ satisfacias.

Si mulier maritum suum causa fornicationis veneno interficerit, aut quacumque arte perimere facit; quia dominum et seniorem suum occidit, sæculum relinquat, et in monasterio peniteat.

Qui mortem sibi conciverit; pro eo nulla in missa memoratio fiat, neque cum psalmis ejus cadaver sepeliatur.

Si quis sponte hominem occiderit; ad januam ecclesiæ semper erit, et in obitu communionem recipiat. Si casu necarit; pœnitentiam aget annos septem; ex alterius canonis prescripto annos quinque.

Si quis hominem necare voluerit, neque hoc scelus patrare potuerit; ut homicida pœnitentia afficietur.

Alius canon de homicidio voluntario.

Si quis homicidium sponte commiserit, vel odio, vel possidenda hæreditatis causa; primo jejunet in pane et aqua, deinde pœnitentiam agat annis septem, primo anno post illos quadraginta dies, a vino, caseo, pisce abstinebit. In secundo et tertio similiter jejunet: tertiam autem, et quintam feriam, ac sabbatum redimere potest. Reliquis quatuor annis jejunabit in singulis tres quadragesimas, primam ante Pascha, alteram ante diem festum sancti Joannis Baptiste, tertiam ante Nativitatem Domini.

Si quis fecerit homicidium pro vindicta parentum; ita pœnitentiam aget ut homicida voluntarius: itidem pro vindicta fratris.

Qui pro vindicta fratris, annum unum, et in sequentibus duobus annis tres quadragesimas et legitimas ferias.

Si quis per iram subitam aut per rixam hominem necarit; pœnitentiam aget annos tres.

Si quis jussu domini homicidium perpetravit; dies quadraginta in pane et aqua, et præterea septem annos sequentes per legitimas ferias jejunabit.

Qui in bello publico jussu principis legitime tyrannum interfecerit; penitens erit tres quadragessimas per legitimas ferias.

Qui liber, jubente majore suo, innocentem occiderit; pœnitentiam aget annum unum, et sequentes duos tres quadragesimas et legitimas ferias.

Qui homicidii auctor fuit ob consilium quod dedit; erit in pœnitentia quadraginta dies in pane et aqua, cum septem sequentibus annis.

Qui insidiatus est alicui, ut ab aliis occidatur, licet ipse non occiderit; pœnitentiam agat quadraginta dies in pane et aqua, et septem sequentes annos observabit.

Qui accusarit aliquem, ob eamque accusationem occisus est; quadraginta dies in pane et aqua cum septem sequentibus annis in pœnitentia versari debet. Sin autem ob accusationem debilitatus est; tres quadragesimas pœnitentebit per legitimas ferias.

Qui insanus homicidium perpetravit; leviorem pœnitentiam explebit.

Qui publice pœnitentem occiderit; tanquam de homicidio sponte commiso duplē pœnitentiam aget.

Qui furem aut latronem interfecerit; quadraginta dies ab ecclesiæ ingressu abstinebit, et præterea in tertia feria, et in sexta, et sabbato jejunabit.

Si quis casu homicidium fecerit; penitens erit quadraginta dies in pane et aqua: his peractis, biennio ab oratione fideliū segregatus non communicabit neque offeret. Post biennium in communionem orationis suscipietur: offeret autem, non tamen communicabit. Post quinquennium ad plenam communionem recipietur: a cibis abstinebit arbitratu sacerdotis.

Qui hominem tanquam feram aliquam latenter inopinato occiderit; quadraginta dies pœnitentiam aget in pane et aqua, et quinque sequentes annos arbitratu sacerdotis.

Si plures homines unum per rixam adorti occiderint; quicumque eorum plagam ei inflixerit, tanquam homicida pœnitentiam aget.

Qui homicidio, quod postea factum est, consenserit; pœ-

nitentiam aget annis septem, tres in pane et aqua. Sin autem voluerit, nec vero potuerit; tres tantum annos. Si quis nolens homicidium patrabit; pœnitentia quinque annis, et duobus in pane et aqua.

Si quis aliquem vulneraberit, vel ei aliquod membrum præciderit; pœnitentiam aget uno anno per legitimas ferias; sique cicatrix gravis est, ut vulneratum deformem reddit, quadragesita etiam dies pœnitentia in pane et aqua.

Si quis ictum proximo dederit, nec nocuerit; tridui pœnitentiam aget pane et aqua; clericus, unius anni et mensium sex.

Si quis aliquem per iram persecutiens debilitaverit; soluta medicamenta impensa, si laicus est, pœnitens erit quadragesita dies in pane et aqua; si clericus, duas quadragesimas; si diaconus, septem mensibus; si presbyter, uno anno.

Si quis episcopus homicidium fecerit; in pœnitentia sit quindecim annis, dignitatisque gradu amovatur, vitæque sue cursum peregrinando conficiat. Presbyter pœnitens erit annos duodecim, quator ex his in pane et aqua, et sacerdotii gradu privetur; diaconus, annos decem, tres ex his in pane et aqua; clericus inferioris ordinis, annos septem, tres in pane et aqua.

Si quis patri suo quem oderit, reconciliari non vult; tamdiu in pane et aqua pœnitentiam aget, quoad reconcilietur.

PRÆCEPTUM VI.

NON MÆCHABERIS.

CANONES PŒNITENTIAE.

Si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Si laicus solitus cum fœmina soluta concubierit, pœnitens erit annos tres; et quanto sœpius, tanto majori pœnitentia afficietur.

Itidem, qui cum ancilla coicerit.

Uxor, concio viro mœchata, ne in obitu quidem communicabitur; si dignam pœnitentiam egerit, post decem annos sacram communionem sumet.

Si quis uxorem nolentem adulterium perpetrare coegerit; pœnitentiam aget dies quadragesita in pane et aqua et septem præterea annos, e quibus unus in pane item et aqua.

Si quis conjugem fornicari consenserit, diebus omnibus vite in pœnitencia erit arbitrio periti sacerdotis.

Vir solitus, si cum alterius uxore adulterium commiserit; pœnitentiam aget annos septem; mulier quinque.

Mulier solata, cum alterius marito adulterium patrans; pœnitentia afficietur decennali, ille quinquennali.

Si quis maritus semel lapsus est; pœnitentiam aget annos quinque.

Si sœpius mœchatus est, in fine mortis est conveniens; sique promiserit se cessaturum, dabitur et communio.

Qui sœpe fornicatur, laicus cum laica, pœnitentiam aget tres annos.

Si quis uxorem simul et concubinam babuerit; in pœnitentia erit annos septem, et amplius pro ratione culpæ.

Maritus si ancilla concubina uititur; pœnitentiam aget annum unum, quadragesimas tres, et legitimas ferias tribus mensibus.

Illa si invita violatur, quadragesita dies; si consentiens quadragesimas tres, et legitimas ferias.

Qui cum uxore sua turpiter concubuerit, pœnitens erit quadragesita dies.

Si quis adolescens cum virgine peccarit; pœnitentiam aget annum unum.

Qui puellam aut mulierem libidinose obtrectaverit, si clericus est, quinque dies pœnitentiam aget; monachus vel sacerdos, a ministerio suspensus, pœnitens erit dies viginti.

Si quis in balneis cum muliere se lavaverit; pœnitentiam aget triduo.

Qui concupierit virginem, quam postea uxorem duxerit; pœnitentiam aget annum unum per legitimas ferias; si vero non duxerit, annos duos per legitimas ferias.

Si quis mulierem alii despontam in matrimonium duxerit; eam dimittet, et penitens erit quadragesita dies in pane et aqua, cum septem annis sequentibus.

Vidua quæ stuprum adviserit, pœnitentiam aget annum totum, et præterea in altero anno dies jejuniorum.

Si quis cum uxoris sue sorore per imprudentiam fornicationem admirerit; pœnitentiam sibi indictam aget, si probaverit se tale scelus inscienter fecisse.

Cum duabus sororibus fornicatus pœnitentiam aget toto vita tempore, item.

Qui cum duabus sororibus, vel cum noverca, vel cum sorore sua, vel cum amita, vel cum nuru, vel quod de-

nique incestum admiserit; ab ingressu ecclesiæ abstinebit annum unum: quo anno præter festos dies pane solum et aqua utetur, arma non feret, osculum nemini præbebit, sacram communionem nisi pro viatico non sumet: sex deinde annis ecclesiam ingredietur; sed carne, et vino, et sicera non utetur, nisi festis diebus. Postea vero duobus annis quando carne vescetur, a potu vini abstinebit: quod si bibitur, carne non vescetur, nisi dominicis diebus et præcipuis festis: deinde usque ad obitum perpetuo præter festos dies a carne abstinebit. Tres legitimas ferias singulis hebdomadis jejunabit, et quadragesimas tres singulis annis legitime custodiet.

Qui incestum fecerit, ei alii annorum duodecim, alii quindecim, alii decem, alii septem pœnitentiam constituant.

Quicumque sacerdos spiritualem filiam violaverit; dignitatem honorem amittet, et perpetuam pœnitentiam aget.

Qui item sacerdos hoc facinus admiserit, omni muneris susfunctioni muletatus, pœnitentiam etiam peregrinando aget annos quindecim: deinde in monasterium abiens toto vitæ tempore ibi Deo serviet; fœmina autem res suas in eleemosynam pauperibus conserferet, in monasterioque Deo serviet omnibus vitæ sue diebus.

Si episcopus hoc admiserit, pœnitentiam aget annos quindecim.

Qui monailem violarit, pœnitens sit annis decem.

Presbyter si fornicationem admiserit, sponte confessus pœnitentiam aget annos decem hoc modo: tribus mensibus a cæteris remotus pane et aqua, jejunabit, diebus autem festis modico vino, pisciculis, et legumine utetur: saccu indutus humi cubabit, diu noctuque misericordiam Dei implorans. Deinde unum annum et sex menses in pœnitentia, jejunioque panis et aquæ explebit, præter festos dies, in quibus vino et sagamine, caseo, ovisque canonice uti poterit. Finito primo anno et dimidio sacræ communionis particeps fiet, psalmos in choro ultimos canet, officia minora geret.

Postea vero quam septimum pœnitentia annum explebit, omni quidem tempore præter paschales dies singulis hebdomadis per legitimas ferias in pane et aqua jejunabit. Expleto septennio, usque ad finem decimi anni sextam feriam in pane et aqua jejunabit.

Qui cum brutis coierit; pœnitentia afficietur annorum decem, et diuturniori etiam pro personæ conditione.

Qui contra naturam coierit, si servus est, scopis castigabitur, et pœnitentia annos duos; si liber est matrimonio junctus, annos decem; si solitus annos septem; pueri, dies centum; laicus matrimonio conjunctus, si in consuetudine habet, annos quindecim; si clericus, de gradu amotus, ut laicus pœnitentiam aget; qui cum fratre tale scelus admiserit, ab omni carne abstinebit, pœnitensque erit annos quindecim; si clericus, diuturniori et graviori pœnitentia afficiatur.

Mulier in se aut cum altera fornicans pœnitentia afficitur duorum annorum. Vir se inquinans primo, dies decem; si iterum, dies viginti; si tertio, dies triginta; si que nefarie agere perget, pœnitentia accessio ei fiet; si puer, dies quadragesima; si major quindecim annis, dies centum.

Puer parvulus oppressus a majore hebdomadam jejunabit: si coinsenserit, dies viginti; si conquinatus erit, dies centum; si voluntatem suan expleverit, annum unum.

Qui complexu fœminæ vel osculo polluitur; pœnitentiam aget dies triginta: qui contactu inverecundo, menses tres.

Qui concupiseat mente, sed non potuit; dies decem pœnitentiam aget.

Qui turpiloquio, aspectuque polluitur negligens, nec vero peccare voluit, pœnitentiam aget dies viginti; si vero impugnatione tentationis et cogitationis inquinatur; pœnitentia item dies viginti.

Quicumque lenocinium exercuerit; pœnitentiam aget annos duos per legitimas ferias, item.

Qui hoc facinus admiserit; sacram communionem non accipiet, nisi in fine.

Si quæ mulier cerussa aliōve pigmento se obliniat, ut aliis viris placeat; pœnitentia afficitur annorum trium.

PRÆCEPTUM VII.

NON FURABERIS.

CANONES PŒNITENTIAE.

Si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Qui furatus est aliiquid de ecclesiæ supellectili vel thesau-ro; quod sustulit, reddet, et tres carinas cum septem sequentibus annis pœnitentia.